

Michael Tretow under inspelning med ABBA.
Foto: Bengt H. Malmqvist © Premium Rockshot

Michael Tretow

– Ljudkompressorns mästare

Mest känd är Michael Tretow som den ljudtekniker som gjort ABBA:s alla inspelningar. Han var deras studioljudtekniker. Live var inte något som lockade Michael, han tyckte inte att det lät tillräckligt bra. Jag träffade Michael hemma i lägenheten i Stockholm. Han har flyttat från villan i Bromma in till stan för några år sen och trivs bra med det. Där kände jag en varm och trivsamt atmosfär och när jag frågade honom vad han vill kalla sig själv, kom snabbt svaret – ”musikfriskus”.

Michael Tretow är begåvad med en kombination av påhittighet och uthållighet, något som krävdes för de långa och mycket krävande studiojobben som var förutsättningen för ABBA-framgången. Michael säger med lysande ögon om den tiden

– Vi hade så himla kul, och fortsätter, trots hårt jobb behövde man inte gå hem på kvällen och ha ont i magen.

Michael betonar också det fina samarbetet med Björn och Benny.

– Vi gick så bra tillsammans.

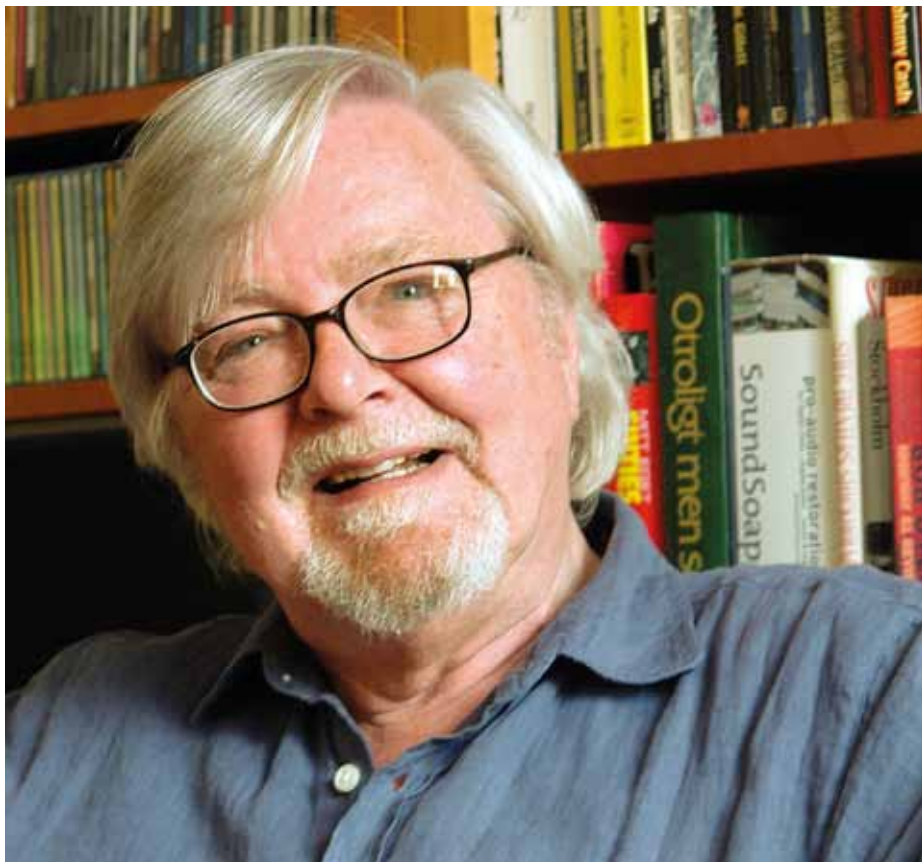
Den positiva atmosfären skapade alltså ett ovanligt bra musikaliskt resultat som gjort Musiksverige känt över hela världen. Humor, livsglädje och värme är sådant som man lätt förknippar med Michael. Sen fyller han på med en allmängiltig sanning.

– Det måste vara kul för att man skall kunna jobba och göra ett bra resultat.

Vi sitter i Michaels lyssningsrum en eftermiddag och pratar musik och ljudteknik omgivna av bokhyllor med musiklitteratur, mängder av CD och en imponerande mikrofonsamling. I en 19" rack finns det en hel del riktiga godbitar av analog studioteknik. Men visst saknar han det stora mixbordet och studion.

Barn och ungdomsår i Norrköping

Musik var i högsta grad närvarande i det Tretowska hemmet. Pappa spelade fiol och dragspel och mamma spelade piano. Michael spelade själv bas i ett dansband, men också gitarr. Samtidigt fanns i familjen ett starkt teknikintresse. Edison fångade Michaels uppmärksamhet tidigt och vem har inte roats och fascinerats av Michaels låt "Den makalösa manicken. En bygglåda kallad "Radioman" med komponenter i till att bland annat bygga en radiomottagare med ett rör blev Michaels introduktion till elektroniken. Michael utbildade sig till ingenjör. Hans radio var på kvällarna inställd på 208 meter (1440kHz) på mellanväg där Radio Luxemburg hördes och de senast hitlåtar. Sveriges Radios utbud på den tiden var mycket magert när det gällde populärmusik. Det var mest prat och en timmes grammofonmusik på kvällen som inledes med operettmusik och avslutades med en marsch. Detta var inget för Michael. I början av 60-talet kom en frisk fläkt från Östersjön och Radio Nord. Denna sändare på skutan Bon Jour hördes utmärkt i Norrköping och etern fylldes dygnet runt av popmusik och reklam, det var något helt nytt för svenska radiolyssnare. Blott arton månader sände Radio

Nord innan sändningarna stoppades av en ny lag och Sveriges Radio drog igång P3. Michael hemma i Norrköping gjorde inspelningar med dansbandet med mycket primitiv utrustning. Under mitten av sextitotalet var Tretow medlem

i flera popgrupper. Bland annat spelade han 1966 in en singel tillsammans med Mikael Ramel som hette Mikael & Michael. Det kom sedan flera singlar med Michael som soloartist på skivbolaget Knäppupp, som startades ▶

Michael Tretow – om ljud

Michael hävdar bestämt, med stöd av Rune Persson, att den amerikanska standarden NAB för inspelningskurvan på analogt ljudband är överlägsen den Europeiska CCIR standarden. NAB är "National Association of Broadcasters" eller CCIR "Comité consultatif international des radiocommunications".

Samtidigt berättar Michael om ett möte i USA med en äldre tekniker från AMPEX och hur denne berättade om hur tekniken för högfrequensförmagnetisering hämtades i Tyskland strax efter andra världskriget. Den 18 april 1940 återupptäcker Walter Weber i Tyskland att om man adderar en högfrequent växelström (40-100 kHz) till ljudinformationen vid bandinspelning, då minskar distorsionen, och signal/brusförhållandet ökar med över 20 dB. Tekniken kallas högfrequensförmagnetisering, AC-förmagnetisering, AC-bias eller HF-bias.

DC-förmagnetisering ger en dynamik på 40 dB vid 10% distorsion och en frekvensgång på 50-5 000 Hz.

HF-förmagnetisering ger 60 dB dynamik vid 1,5 % distorsion och en frekvensgång på 50-10 000 Hz.

Dock var denna teknik egentligen en amerikansk uppfinning. Ingenjörerna W.L. Carlson och B.W. Carpenter vid General Electric i USA, hade konstaterat växelströmsförmagnetiseringens effekt när de 1921 arbetade med att förbättra trådspelar-tekniken för den amerikanska marinen. Carlson och Carpenter fick patent på sin upptäckt 1927, men den blev aldrig kommersiellt utnyttjad.

Tekniken fanns redan under andra världskriget i Sverige hos Radiotjänst

När man fått så många kanaler som 24 var jobbet enklare för Micke. STUDER A827, anses som en av de bästa mixerborden som tillverkats.

Fairchild Model 660 en rörbestyckad kompressor som härmats av diverse pluggar, men originalet låter ändå bäst.

Michael Tretow är en mästare på kompressorer. Här en Teletronix LAZA kompressor en rörbestyckad klassiker som det gjorts moderna plugginer av.

Kompressor: Universal Audio model 176.

av Povel Ramel.

Det var i samband med detta som Michael kom i kontakt med Metronomestudion. Där fann Michael och Rune Persson varandra och ett fint samarbete började. När Michael fick möjlighet att använda tekniken i landets bästa

ABBA

Namnet ABBA står för initialerna i de fyra medlemmarnas förnamn, nämligen Agnetha Fältskog, Björn Ulvaeus, Benny Andersson och Anni-Frid Lyngstad.

På många av inspelningarna med ABBA förekom bland annat följande musiker:
Trummor: Ola Brunkert/Per Lindwall
Bas: Rutger Gunnarsson
Gitar: Janne Schaffer och Lasse Welander

studio då var det ingen tvekan om att detta var det han vill ägna sig åt. Militärtjänsten lades åt sidan och all tid ägnades åt musiken och ljudtekniken. Rune Persson var Michaels mentor och lärde ut det mesta som en musiktekniker kan behöva. Michaels oräddhet och kreativitet kombinerat med de gedigna kunskaperna från Rune blev nyckeln till framgången inom yrket. Michael spelade in och producerade artister som Pugh Rogefeldt, Ted Gärdestad, Jojje Wadenius, Lill Lindfors, Björn Ulvaeus och Benny Andersson. Han betonar också två artister som han var speciellt förtjust i att jobba med nämligen Bernt Staaf och Ola Magnell.

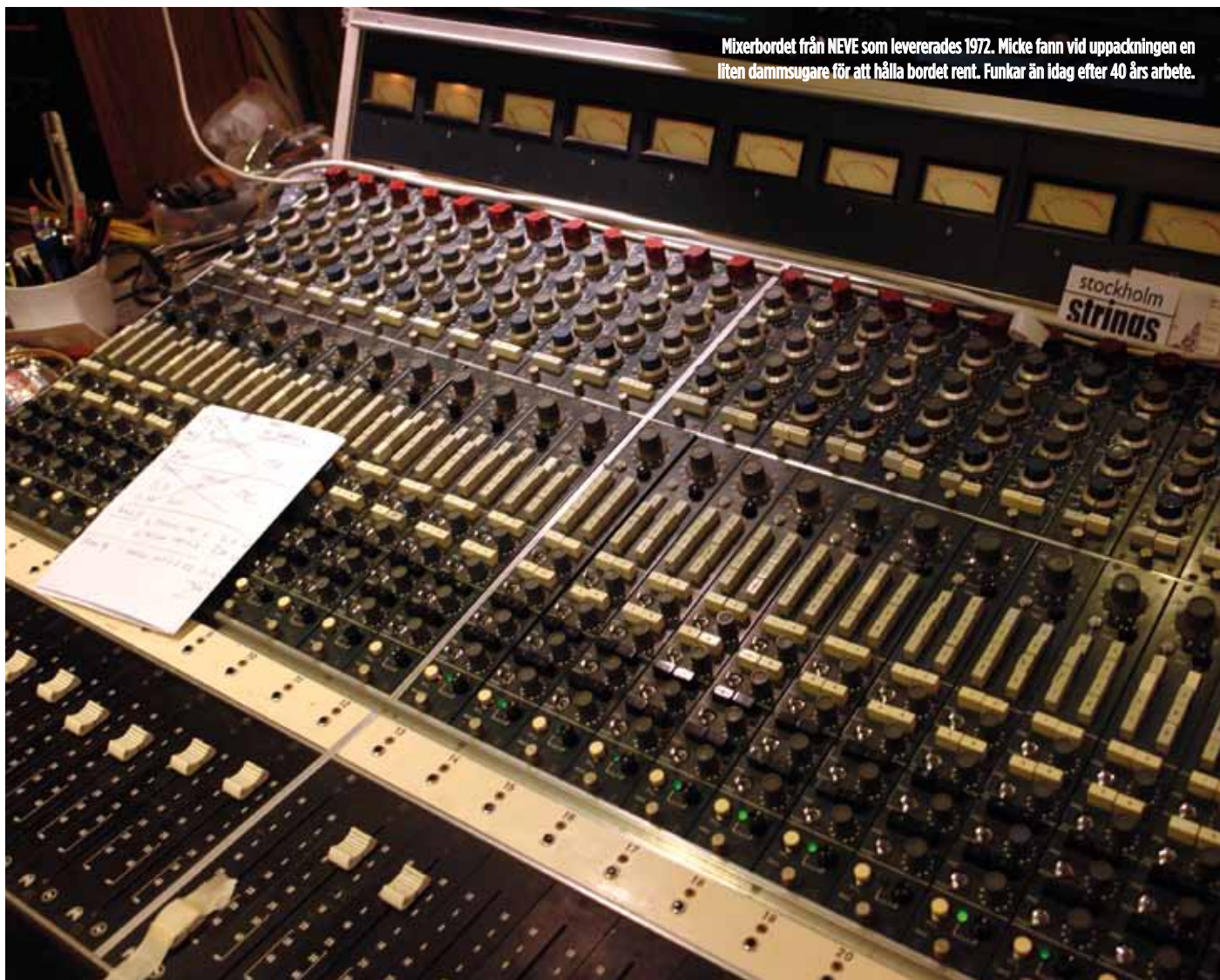
Två gånger festfolk - ABBA

I början av 70-talet gjorde Michael inspelningar för Polar med Hootenanny Singers och då inleddes samarbetet med paret Benny Andersson och Anni-Frid Lyngstad, som gärna spelade och sjöng med ett annat par, nämligen

Björn Ulvaeus och Agnetha Fältskog. Detta var embryot till ABBA. Michael minns speciellt låten Hej, Gamle Man och då var namnet på gruppen "Två gånger Festfolk". Året därpå ändrades gruppens namn till "ABBA", med företaget ABBA Seafoods tillåtelse.

ABBA blev tidigt kända för musikens speciella "sound". Skaparen bakom detta var Michael Tretow som hade inspirerats av bland annat Phil Spector. Soundet skapades under långa arbetsamma, men roliga, studiosessioner. En del av metoden var att fördröja och mixa ihop Agnethas och Anni-Frids sång en aning för att skapa ett fylligare ljud. Metronome-studios berömda ekokammare kom också till användning. (Se artikeln om honom i Monitor nr 10/2012 om Rune Persson). Men man skall inte glömma Michaels förmåga att använda kompressorer på ett mästertligt sätt. Mixbordet från Neve användes naturligtvis och är fortfarande i drift i Atlantisstudion, ett bevis

Mixerbordet från NEVE som levererades 1972. Micke fann vid upppackningen en liten dammsugare för att hålla bordet rent. Funkar än idag efter 40 års arbete.

på att kvalitet lönar sig. ABBA-soundet har sedan imiterats av flera grupper men aldrig med samma framgång.

Tekniska finesser

Rune hade lärt ut mycket användbart om ljudteknik och det kunde Michael bygga vidare på. Michael hade idéer som krävde att Rune och Michael fick ta fram lödkolven och modifiera elektroniken i studion. De båda experimenterade med ljudförvrängnings effekter på elektronisk väg med analoga "bucket brigade" kretsar. Men inte bara Rune lärde ut saker. Björn Almstedt lärde Michael hur man gör fasnings effekter. Dessa effekter får man fram genom att tidsfördröja samma ljud en aning. På den här tiden krävdes två bandspelare som man synkade ihop och fördröjde ytterst lite. Samma effekt är vanlig på AM radio, beroende på att radiovågorna ibland tar två olika vägar, en väg som följer jordytan och en annan som

reflekteras av ett joniserat skikt som omger jorden. Fasnings effekter var en del av tjustningen med att lyssna på Radio Luxemburg och denna teknik är en del av det speciella ABBA-soundet. Michaels experimentlusta gick ibland lite för långt. När han med tape fäste en tändsticka på kapstanaxeln på bandspelaren för att få ett våldsamt svaj på ljudet, då sade Rune stopp på grund av risken för att bandspelarens lager kunde förstöras.

Anpassning till lyssnarens situation

Michael berättar hur han under ABBA-tiden hade en liten sändare i studion med begränsad räckvidd (på den tiden olaglig) som nådde ut till hans bil parkerad utanför studion. När man hade gjort en mix som man var nöjd med i studion gick man ut till bilen, startade motorn och lyssnade i den gamla bilradion hur mixen av den senaste låten fungerade i den

miljön. Lät det dåligt i bilen gick man tillbaka till studion och ändrade på mixen. Efter några omgångar lät det bra både i studion och i bilradion, och först då var man nöjd. Det här var ett sätt att anpassa mixen till majoriteten av lyssnarna. Denna metod är säkert en del av ABBA:s framgångsrecept.

Få kanaler

När ABBA gjorde sina första produktioner var antalet kanaler begränsat till 8, men snart blev det 16 för att sen utökades till 24. Men ändå var det en utmaning att få kanalerna att räkna. Michael började alltid med trummorna och använde först alla kanaler som var tillgängliga och mixade sedan ner efterhand till två kanaler, utan återvändo. Det som var på bandet gick inte att ändra. Sedan fanns det plats för 6 kanaler till för sång, piano, bas och gitarrer. Detta arbetssätt tycks obegripligt för dagens musiktekniker där antalet kanaler inte är en begränsning. Mi- ►

chael är mycket imponerad och förtjust i dagens teknik och dess enorma möjligheter och tycker inte alls att det var bättre förr.

– I dag kan man ju göra i det närmaste perfekta inspelningar och mixar.

Dynamik

Michael tycker att dynamiken kan tryckas ihop och kompressorer från Fairchild och UA var flitigt använda i Metronomestudion, detta för att musiken skulle låta så bra som möjligt i de miljöer, som i bilen och köksradion. På detta område var Michael suverän, han behärskade ljudkompressorn som få andra. I sin egen studio hade Michael minst 10 olika kompressorer.

Jag frågar Michael om vilka mikrofoner man använde under ABBA-tiden och det var genomgående AKG 414 (C2 Kapsel) på sång, för övrigt var det Neumann-mikrofoner. På baskaggen använde Michael en högtalare

som han byggt om till mikrofon och som gav det rätta ljudet.

Polarstudion

1978 byggdes Polarstudion, i en före detta biograf, nämligen Riverside vid S:t Eriksbron i Stockholm och Michael var med om att utforma Polarstudion baserat på sina erfarenheter. Jan Setterberg var den som ritade studion. Tyvärr lades studion ner 2004 på grund av kraftigt höjd hyra men det var ändå i Metronomestudion som de flesta ABBA-skivorna producerades.

Garage de Garbage

Michael hade också en egen studio, Garage de Garbage, i sin villa i Bromma och egna skivbolaget Trash Records. Här producerades mängder av musik till reklamfilmer och radioreklam, med galen humor, ordvitsar och musikaliska skämt. Här spelades också

den berömda Den makalösa manicken in, en svensktopps hit som blev en av 1986 års mest populära låtar.

Sommaren 1986 gjorde Tretow ett Sommarprogram, vilket han också gjorde 2001. I början av 1990-talet blev Michael tillfrågad av NTF om han kunde göra en uppföljare till de singlar med Anita och Televinken som tidigare producerats för att lära barn att uppträda säkert i trafiken. Det blev fyra halvtimmeslånga avsnitt av Trolles trafik-kassettradio.

I början av 2001 drabbades Michael av en stroke som han i dag hämtat sig ifrån, men att jobba i ljudstudio blir det inte så mycket av, trots att hörseln ännu är perfekt och humöret är mycket gott. Det känns som en stor förmån att få träffa Michael, en varm och mycket sympatisk person som spridit glädje och musikaliska ljudupplevelser över hela världen och därmed gjort tillvaron bättre för miljoner människor. ■